ציפורה ועליזה

שתי תערוכות תצלומים שתי נשים מיוחדות בצילום אוצר אחד - גיא רז

מאת גיא רז

צילום: ציפורה דוד

הצלמת **ציפורה דוד** (1882-1936) עלתה לארץ ישראל בשנת 1923 וצילמה בעיקר בקיבוץ עין חרוד שבעמק יזרעאל. מכאן שהיא מהצלמות הראשונות בארץ בכלל ובתנועה הקיבוצית בפרט. תשלילי הזכוכית שלה נהרסו בחלוף השנים ונותרו רק 5 אלבומי עץ ובהם כ 500 תצלומים מתקופות שונות: וינה, תל אביב ועין חרוד.

צילום: ציפורה דוד

בתערוכה שמוצגת בבית שטורמן מוצבים כ 70 העתקי תצלומים, ברובם דיוקנאות של ילדי הקיבוץ והחברים בו, וכן צילומים מעבודת המשק. התערוכה מציינת 80 שנה למותה של ציפורה דוד ו 95 שנה להקמת קיבוצי עין חרוד איחוד ומאוחד, בו גרים גם נכדיה, ניניה ובני ניניה של ציפורה.

לב התערוכה הוא, למעשה, יצירת אלבום זיכרון לקהילה שלמה. הזיכרון הצילומי המלא שנטמן שנים ארוכות בארון המשפחה ובארכיון הקיבוץ, חוזר אל מרחב האור ממנו נצרב לפני כמאה שנה.

צילום: ציפורה דוד

כחמישים שנים מלווים צילומיה של **עליזה אורבך** (1940-2016) את עולם התרבות והאמנות בארץ. כל זאת בסגנון צילום ישיר והומני, המאיר ציוני דרך חשובים לזיכרון הפרטי והקולקטיבי בישראל - מלידה לזקנה, מנשיות לאמהות, מחלוצים דרך עולים ועד לניצולי שואה, ומנוף לאומי לאישי, והכל מתועד באור התכלת הים תיכוני, במפגש הצירים של הזמן והמקום.

במרכז פועלה של אורבך ניצבים פרויקטים ארוכי טווח, שהתכנסו תחת 4 טרילוגיות המהוות את הציר המרכזי להבנת עולמה הצילומי ומבנה התערוכה, המוצגת בבית האמנים, ירושלים:

1. דיוקן עם – ראשונים (1990), עולים (1992), ניצולים (2009)

2. אימהות – אימהות (1997), נשים בעבודה (2003), לנה (2003)

3. נוף – אלגיה, חורבות, ד' אמות (2002), השיר על הים (2007), שיר על הארץ (2014)

4. מילים – הטעם המופלא של תאני שיגורנסקי (2011) קוראים (2013), חיים (2016)

התערוכה הגדולה אך האינטימית הזאת, מתחילה בקמטיהם של הגוף הזקן והרך הנולד ומסתיימת בקפלים הרכים של אדוות הים. זהו מסע משולש בחייה של צלמת, עם וארץ. אורבך מתחילה לצלם בירושלים ומסיימת היכן שנולדה, בחיפה - הערים הן המסגרת השחורה של ה "פול פריים" האדם והנוף.

עליזה אורבך היא צלמת תיעודית, צלמת של בני אדם, צלמת של חיים.

החיבור בין שתי התערוכות:
מסע בין שתי תערוכות, של שתי הצלמות, בשני מוסדות תרבות ואמנות בארץ, מאפשרת למבקרים בתערוכות לצפות, למעשה, בהתפתחות ההיסטוריה של הצילום המקומי, דרך נקודת מבטן של שתי צלמות משני צדי המאה העשרים ומשני עברי הארץ.

בעוד ציפורה מצלמת דיוקן של קהילה קיבוצית בעמק יזרעאל, מצלמת עליזה את "דיוקנו של העם". בעוד ציפורה מצלמת את חלוצי העלייה השנייה והשלישית, מתעדת עליזה את העלייה מברית המועצות ואתיופיה בשנות התשעים. בעוד ציפורה מצלמת דיוקנאות של חברים וחברות משק בצעירותן, מצלמת עליזה את דור המייסדים מקיבוצים ומושבים שונים בגיל הגבורה. בעוד ציפורה מצלמת את נופי העמק, מצלמת עליזה את נופי הארץ המשתנים. שתיהן מצלמות בעיקר בשביל הנפש ולא כמקור פרנסה. אך בעוד עליזה הציגה תערוכות רבות, וזוהי לה תערוכה רטרוספקטיבית מסכמת, צילומיה של ציפורה דוד מוצגים לראשונה בהיקף מוזיאלי, ומלווים בקטלוג צנוע ובו מבחר מצילומיה.

* **ציפורה דוד – צלמת חלוצה**
עין חרוד 1923-1936
אוצר: גיא רז
בית שטורמן - עין חרוד מאוחד

* **עליזה אורבך – מאבן לים**
צילומים: 1970-2015
אוצר: גיא רז
בית האמנים, ירושלים

צילום: עליזה אורבך

חתום מנוי:

כתב העת הישראלי לצילום

עולם הצילום

כתב העת היחיד לצילום בישראל בעיתונות המודפסת יוצא לאור מזה 35 שנים